

نام کتاب: باد، شیون زنان سرزمین من است.
 شاعر: دکتر حفیظ شریعتی سحر.
 ویراستار: ویرایشگاه پارسی: علی یعقوبی.
 صفحه‌آرا: علی یعقوبی.
 طرح جلد: علی یعقوبی.
 ناشر: انتشارات دانشگاه.
 سال چاپ: ۱۳۹۷، کابل.
 تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه.
 قیمت: ۸۰ افغانی.

دارد. شعرهای کوتاه او جذاب و خواندنی‌اند و می‌توان نیکوترین شعرهای این قالب را در این مجموعه دید. شعرهای جرقه‌ای که از ذهن شاعر می‌تراود، یکباره تداعی می‌شود، ذهن و احساس شاعر و مخاطب را بر می‌انگیزاند. شعری که چون شعله‌ای از احساس درون و خلاقیت ذهن شاعر شعله می‌کشد و در ذهن مخاطبش روشنایی کوچک و زودگذر و یا جرقه‌ای ریز ایجاد می‌کند و تا مدتی ذهن مخاطب را درگیر می‌سازد:

من کویت بوم
 تو عراقم کردی!

*

آهسته بمیر وطنم!

دعوا سر لحاف ملا عمر است.

*

از سوختن آغاز می‌شوی

ققنوس من!

حفیظ شریعتی سحر هشت مجموعه شعر دارد که در قالب‌های غزل، مثنوی، رباعی، دوبیتی و سپید سروده شده‌اند. ایشان افزون بر این مجموعه، مجموعه شعر دیگری به نام (دختران رودخانه هیرمند) دارد؛ ولی تفاوت این مجموعه با شعرهای دیگر او در این است که اندوه‌های تلخ در این مجموعه، تلخ‌تر از آن چه بوده‌اند، سروده شده‌اند؛

ماه در آغوش کوه خوابیده است،

آتش جنگ خاموش است.

*

دارها را بلند بریا کنید!

کرزی از زیارت گور عبدالرحمان می‌آید.

*

خوشا به حال دخترم

که در زهدان مادرش

خبر از اندوه وطنم ندارد.

*

مادرم می‌گوید:

«خدا بزرگ است!»

«باد، شیون زنان سرزمین من است» (مجموعه هایکوواره‌ها و شعر کوتاه پارسی) دکتر حفیظ شریعتی سحر است که توسط انتشارات دانشگاه از چاپ برآمده است. شاعر پس از مجموعه شعر (دختران رودخانه هیرمند) که انتشارات تاک درآورده بود، مجموعه شعر چاپ نکرده بود؛ این مجموعه، تازه‌ترین اثر شعری شاعر است که حاصل شش سال پراکنده کارهایی او است که اکنون چاپ شده است. تفاوت این مجموعه شعر با شعرهای دیگر ایشان در این است که اندوه‌های تلخ شاعر در این مجموعه، تلخ سروده شده‌اند. مجموعه شعرهای دیگر ایشان بیش‌تر عاشقانه و اجتماعی‌اند؛ اما این مجموعه تلخ سروده‌های شاعرند که دغدغه‌های جدی ایشان را در افغانستانی پر از تلخی و شوربختی مدام‌شده نشان می‌دهد.

مجموعه شعر «باد، شیون زنان سرزمین من است» هفتادونه صفحه دارد. این مجموعه بیشتر هایکوواره و شعر کوتاه پارسی است و در ضمیمه چند شعر سپید دارد که می‌توان رد پای شاعر را در آن یافت که در افغانستان امروزی به چه می‌اندیشد، در شعرهای دیگر شریعتی این رد پا چندان وجود ندارد.

مجموعه شعر «باد، شیون زنان سرزمین من است» نمایان‌گر مهارت نویسنده و طبع آزمایی ایشان در هایکوواره‌ها و شعر کوتاه پارسی است. از آن جایی که کوتاه‌سرایی در افغانستان سابقه چندان ندارد؛ ولی در سال‌های پسین، تلاش برای سرودن و شناساندن هایکوواره‌ها و شعر کوتاه پارسی در افغانستان صورت گرفته است. عده‌ای در این قالب شعری طبع‌آزمایی کرده‌اند و مورد توجه علاقه‌مندان شعر فارسی قرار گرفته‌اند، با توجه به این که، این قالب به خاطر کوتاه‌سرایی و بلند بودن شعر کهن و نو پارسی، غریب می‌نماید؛ اما با آن هم این قالب در میان شاعران نوگرا جاافتاده و مورد توجه است. این جاافتادگی به خاطر شعرهایی است که شاعران این قالب آن را نیکو سروده‌اند و خوش معرفی کرده‌اند. از طرف دیگر جهان امروز، جهان سرعت است و با توجه به تراکم اطلاعات و فراوانی دانش، مهم‌ترین عنصر و مؤلفه در جهت ارتباط با این جهان استفاده از زمان کوتاه است. بنابراین، مینی‌مالیسم (کوتاه‌گویی) در دوران پست‌مدرنیسم (کریتیکال) یا کوتاه‌سرایی به فراخور روحيات و سلايق همین دنیا است. چه این که جلوه‌ها، مفاهیم دل‌خواه و طبیعی، سادگی و نمادگرایی که از مؤلفه‌های این قالب شعری به شمار می‌آیند و کلافی عمیق را با جهان امروز برقرار کرده‌اند، باعث این کوتاه‌سرایی‌اند که شریعتی نیز به این امر توجه داشته است. او از جمله شاعران است که هایکوواره‌ها و شعر کوتاه پارسی می‌سراید و به این قالب توجه

کاش کوچک بود
تا به برادر دست فروشم
کمک می کرد.

شریعتی این مجموعه را با زبان تنهایی و عاشقانه پر از درد و اندوه آغاز می کند و با دغدغه های نابسامانی های اجتماعی، فقر، جنگ و هزاران دغدغه دیگر ادامه می دهد و در پایان با کوله باری از شوربختی، اندوه و تلخی مدام پایان می دهد، دردی که اندوه تنهایی و شخصی او نیست، دردی است فراگیر که شامل تمام مردم افغانستان و انسان های جهان مدرن پر آشوب ما می شود. چنین است که او با نگاه انتقادی به پلشتی ها و بی عدالتی های اجتماعی می نگرد، درد می کشد و با زبان ساده و شاعرانه این تلخی های مدام را می سراید و با دیگران همگانی می کند:

نمی دانم
ژنرال های پیش از جنگ
و مولوی های پس از جنگ
چه فرقی با هم دارند؟
آقا!

چه فرق می کند
سگ ها پارس کنند
و یا گرگ ها زوزه بکشند
این خواب خواهر من است
که آشفته می شود.

بوی انار می دهی،
دکمه های را نبند!
*

ابرها صورت ماه را می پوشانند
تا خلوتت به هم نخورد.

ما هم دیگر را خیس می کنیم،
باران می خندد.

لباس های را می پوشی،
بیچاره جالباسی!

ماه آن بالا به دختری می ماند
که تمام شب
برای معشوقه اش شال بپافد.

روسری ات را گره زن!
باد می وزد.

چشمانت رودخانه هیرمندند،
مردان به آبتنی آمده اند.

نام کتاب: بازی بامتن.
مجموعه مقالات ادبی.
نویسنده: قنبرعلی تابش.
ناشر: انتشارات دانشگاه.
ویراستار: ویرایشگاه پارسی: علی یعقوبی.
صفحه آرا: یونس قدمی.
طرح جلد: محمد جلالی تمرانی.
نوبت چاپ: اول، بهار ۱۳۹۷، کابل.
تیراژ: ۱۰۰ نسخه.
بها: ۳۰۰ افغانی.

در حوزه علوم انسانی دچار تحول و پیشرفت هایی شده است؛ اما در کشورهای فارسی زبان در پله های نخستین قرار دارد و لازم است که این رویکردها بیشتر مورد توجه قرار گیرند که متن هایی از این گونه غنیمت بزرگ است. کتاب بازی با متن دستاوردی در عرصه نقد ادبی است که کم تر به آن پرداخته شده است و نقد ادبی در این کشور فقیر و نابسامان است که می شود با این کتاب ها راهی برای فهم آن گشود. چنین است که تابش با درک این موضوع شعر معاصر افغانستان را از زاویه های متفاوت و تازه مورد بررسی قرار داده است. نخستین مقاله این اثر (خاستگاه اسطوره در شعر ابوطالب مظفری) است. مظفری یکی از

کتاب «بازی بامتن» از استاد قنبرعلی تابش که توسط انتشارات دانشگاه به چاپ رسیده است، مجموعه مقالات ادبی است که از جنبه های گوناگون به چگونگی محتوایی شعر تعداد شاعران محدود در دوره های محدود پرداخته است. این کتاب دارای ۳۲۵ صفحه است و تعداد سیزده مقاله ادبی را در خود جا داده است. در این جستارها تلاش نویسنده بر آن است که شعر امروز افغانستان را با رویکرد علمی مورد شرح، نقد و بررسی قرار دهد؛ چون رویکردهای علمی-ادبی در افغانستان و کشورهای فارسی زبان ایران، تاجیکستان و پاکستان در مرحله های آغازین قرار دارد و نسبت به این که در کشورهای غربی رویکرد علمی پژوهشی

نخبه‌ترین شاعران معاصر افغانستان است که اسطوره‌های سرزمین فارسی‌زبانان در شعرهای ایشان فراوان دیده می‌شوند. در این مقاله، نویسنده کوشیده است تا با بیان ساده، اسطوره، رازمندی و مانند آن را در شعر شاعر بیابد و بعد تطبیق این نشانه‌های اسطوره‌ای را با آوردن مثال‌های شعری و دلایل موجود در متن‌های کهن به ویژه شاهنامه نشان دهد. نویسنده اثر در این مقاله معتقد است که ابوطالب مظفری از شاعرانی نیست که از کهن‌الگوها، برای تشخیص بخشیدن به شعر و شگرف نشان دادن پیام خود سود بجوید؛ بلکه او آشنایی کامل و ژرفی با اسطوره‌های ایران باستان و شاهنامه، نامورنامه فردوسی دارد، نامورنامه‌ای که همواره یکی از منابع فکری، فرهنگی و زبانی مظفری بوده است و ایشان این اسطوره‌ها را استادانه در اشعار خود جا داده است و بیان کرده است:

من از گلوی عطش با تو گفت‌وگو دارم
بتاز، رخس غروم! که آبرو دارم.

مقاله دوم این اثر (غزنیه بستر نخستین‌ها و شاهکارهای ادب فارسی) است. در این مقاله بعد از آوردن دیباچه به بحث‌های چون افغانستان وارث ایران باستان، نقش شهرهای افغانستان در توسعه ادبیات فارسی، غزنیه بستر نخستین‌ها و شاهکارهای ادب فارسی و معرفی شاعران، ابوسعید ابوالخیر، سنایی غزنوی، منوچهری، مسعود سعد سلمان و به بررسی شاهکارهای ادب فارسی در عصر غزنویان پرداخته است. نویسنده می‌نگارد که نخستین شاعری که جنبه‌های عرفانی را وارد شعر فارسی کرد، ابوسعید ابوالخیر است. بنابراین، او نسبت به مولوی و سنایی پیش قدم است و اضافه می‌کند که در عصر غزنویان شعر دری از تنوع و گستردگی مضامین برخوردار بود و بسیاری از مضامین تازه در این دوره وارد شعر فارسی شدند. با چنین چشم‌انداز درخشان فرهنگی و ادبی در این عصر، شکی باقی نمی‌ماند که انتخاب غزنی به عنوان پایتخت فرهنگی جهان اسلام در سال ۲۰۱۳ یکی از بامسمازترین انتخاب‌های بخش فرهنگی سازمان کنفرانس اسلامی بوده است.

مقاله سوم اثر، نقش و شخصیت سلطان محمود غزنوی در شاهنامه فردوسی است که در کل نویسنده در این مورد سه نظریه را در رابطه به موضوع آورده است، این سه نظریه، نظریه تقدیمی، نظریه سفارشی و نظریه آفرینشی است که نویسنده با آوردن ابیاتی از شاهنامه این نظریه‌ها را بازنمایی کرده است و روشن ساخته است. در پایان نویسنده به معرفی کوتاهی از عصر غزنویان، سلطان

محمود غزنوی، فردوسی و شاهنامه پرداخته است.

مقاله دیگر این اثر در باب، همسانی‌های متن تاریخ بیهقی با لهجه امروز مردم غزنی است که به نظر نویسنده عقب‌ماندن پژوهش‌های زبانی در افغانستان، باعث ابهام و نقص جدی در پژوهش‌های زبان فارسی معاصر شده است. ایشان اضافه می‌کند که بر اهل تحقیق و پژوهش پوشیده نیست که بیان این همسانی‌ها نظر به معنای واژه «لهجه» که دهخدا آن را زبان، طرز سخن گفتن و تلفظ، شعبه‌ای از زبان و تلفظ واژه‌های یک زبان به شیوه خاص یک منطقه تعبیر کرده است، بیان این همسانی‌ها بین لهجه امروز غزنی و متن تاریخ بیهقی، هرگز به این مفهوم نخواهد بود که همسانی‌های شمرده شده تنها و منحصر در غزنی موجود است؛ بلکه این همسانی‌ها در کل افغانستان و تاجیکستان و بخش‌های از شرق ایران کنونی نیز قابل تصدیق است؛ اما در لهجه مردم غزنی بسامد و کاربرد بالایی دارد.

نویسنده به این باور است که متن تاریخ بیهقی، همسانی‌های زیادی با گونه زبانی امروز مردم افغانستان به خصوص لهجه هزاره‌گی و مردم غزنی دارد که مطالعه تطبیقی آن به صورت کامل می‌تواند، بسیاری از گره‌های زبانی و دستوری متون کلاسیک فارسی دری را باز کند و به فهم و تفسیر دقیق‌تر این متون ارزشمند بینجامد.

مقاله‌های دیگر این اثر نقد کتاب‌های شاعران زبان فارسی در افغانستان است که نویسنده آن‌ها را از جنبه‌های گوناگون نگرینسته است و موضوعات متفاوت شعری شاعران معاصر را مورد نقد و بررسی قرار داده است و عمده‌ترین نکات آن را نشان داده است.

در بخش پایانی این اثر، نویسنده به معرفی آثار ادبی (مرثیه مرگ عقاب از ابوطالب مظفری، راهی نشانم ده که بگریزم! مجموعه شعر نعمت اندوه سروده عبدالله اکبری) پرداخته است و این کتاب‌ها را از نگاه شکل و محتوا بررسی کرده است. در آن‌ها تلاش ورزیده است که جنبه‌های متفاوت، زیباشناسانه و ادبی صاحبان اثر بررسی و شناخته شوند.

بازی با متن راهی است برای علمی شدن نقد ادبی در افغانستان، اگر چند این راه دراز و ناشناخته است؛ اما متن‌هایی از این گونه می‌تواند این راه را علمی و کوتاه‌تر سازد.

بنیاد اندیشه

تاسیس ۱۳۹۲

نام کتاب: سوره گیسو.
شاعر: مهتاب ساحل.
ویراستار: شکور نظری.
ناشر: انتشارات تاک.
طرح جلد و صفحه‌آرایی: حسین سینا.
نوبت چاپ: اول، زمستان ۱۳۹۶.
شمارگان: ۵۵۰.
قیمت: ۱۲۰.
در من هزار کوچه بارانی
در من هزار دختر سر بر سنگ
در من هزار و یک شب ویرانی
در من هزار کابل بعد از جنگ

که با این مطلع سروده شده است، سلاست خاص دارد:
نیستی می‌برمش تا لب گورم خاموش
بار این فاصله را با غم تو دوشادوش

زبان ساحل در این مجموعه ساده و بی‌تکلف و عام‌فهم است. رد پای واژه‌های غریب، بیگانه، کهنه و دور از ذهن تقریباً ناپیدا و نامشهود است. اگر کسی ذره‌بین بگیرد و همه غزل‌ها و غزل-مثنوی‌ها و چارپاره‌ها و شعرهای سپید (سوره گیسو) را از نظر بگذرانند، به سختی واژه‌ای را می‌تواند پیدا کند که از زبان‌های دیگر آمده باشد و پیش از ساحل در ادبیات یا زبان نوشتاری فارسی‌زبانان به کار برده نشده باشد. شاید یک خواننده عادی هم در سراسر این مجموعه به واژه‌ای بر نخورد که معنای آن را نفهمد؛ زیرا دایره واژگانی مهتاب ساحل در مجموعه «سوره گیسو» محدود و بیرون از حلقه واژه‌های روزمره و پیش‌پا افتاده متن‌های ساده نیست. همان عشق است و گیسو، چشم، لب، بوسه، هم‌آغوشی، بستر، پریشانی، بغض، غم، سیگار، دل‌تنگی، محبوب، استکان، کوچه، مهتاب، کهکشان، زن، سنگ، تاریکی، شب... همان‌گونه که در مجموعه «سوره گیسو» واژه‌های خارج از واژه‌های استعمال روزمره وجود ندارد، ترکیب‌ها و تعبیرهای تازه و بدیع هم به شکل چشم‌گیر و قابل توجهی دیده نمی‌شود. جای ترکیب‌های خودساخته و ابداعی از سوی شاعر نیز به شدت در این مجموعه خالی است. می‌خواهم بگویم که جز چند مورد انگشت‌شمار که تعبیرهای تازه، زیبایی و گیرایی خاصی آفریده، دیگر تعبیرها و بیان خیال‌انگیز و عاطفی جدیدی را در این مجموعه نمی‌توان پیدا کرد که چنگی به دل بزند و خواننده را فراتر از آنچه که ساحل گفته است و فراتر از حس و حال که مهتاب ساحل آفریده و دنیای که او خلق کرده است، برود. بنابراین، تعبیرهای به کار گرفته شده، همه کهنه و آب‌شوی شده و عاری از جذابیت ویژه و گیرایی خاص است.

از این که بگذریم، از لحاظ محتوا تقریباً بیشتر از هشتاد درصد شعرهای این مجموعه را شعرهایی با محتوای عاشقانه تشکیل می‌دهد و عشق به گونه‌های مختلف در این شعرها تبلور یافته است. گاهی شکایت از هجران یار است و زمانی قصه دل‌تنگی تنهایی و دوری از معشوق؛ گاهی قصه دورافتادگی است و زمانی هم لذت باهمی؛ گاهی رؤیای دست‌نیافتنی است و زمانی هم خاطره‌های تلخ و شیرین. بنابراین، حداکثر محتوای شعرهای «سوره گیسو» را عشق و جلوه‌های

سوره گیسو، تازه‌ترین مجموعه شعری مهتاب ساحل، یکی از شاعران جوان و خوش‌ذوق افغانستانی است که به تازگی‌ها از سوی انتشارات «تاک» در ۱۰۵ صفحه چاپ شده است. این مجموعه شعری تازه مهتاب ساحل پنجاه‌وهشت قطعه شعر دارد که به ترتیب در قالب غزل، چارپاره، غزل-مثنوی و سپید سروده شده‌اند. از میان این پنجاه‌وهشت قطعه شعر سی و یک قطعه آن غزل، هفت قطعه آن چارپاره، پنج قطعه غزل-مثنوی و باقی همه شعرهای سپیدند. گفتنی است که مجموعه «سوره گیسو» از لحاظ شکلی و ساختاری مجموعه شسته و روفته‌ای است که غلط‌های املائی و نارسایی‌های بیانی آن محدود و ناچیزند.

همان‌گونه که در پاراگراف قبلی نیز یادآوری شد، از میان پنجاه‌وهشت قطعه شعر این مجموعه، سی و یک قطعه آن را غزل تشکیل می‌دهد که این نشان‌دهنده این است که ساحل به غزل‌سرایی بیشتر تعلق خاطر یا علاقه‌مندی دارد تا سرودن در قالب‌ها و فرم‌های دیگری چون چارپاره، سپید، غزل-مثنوی که البته جای رباعی و دوبیتی خالی است. البته این به این معنا نیست که ساحل در سرودن چارپاره ناتوان و ضعیف است؛ زیرا چارپاره‌ها و شعرهای سپید این مجموعه نیز اگر در زیبایی و سلاست، در گیرایی و جذابیت بیشتر از غزل‌هایش نباشد، کم‌تر هم نیست. چارپاره‌های «سوره گیسو» نیز روان و خواندنی‌اند. به همین شکل از میان این سی و یک غزل، هشت غزل آن به وزن‌های طولانی و دراز سروده شده‌اند که ساحل با این اوزان طولانی آئینده‌درخشانی خواهد داشت. به گونه نمونه غزلی که با این مطلع شروع می‌شود، یکی از همان غزل‌هایی است که وزن طولانی دارد:

مهتاب شب‌های تو می‌مانم تا شانه‌هایت آسمان باشد
دستان پاکت دور اندامم روشن شبیه کهکشان باشد.

غزل دیگری که با مطلع زیر شروع می‌شود، وزن طولانی‌تر نسبت به قبلی دارد که گیرایی خاصی دارد:

کجا در کنار شما ناکسان، به لبخند یک لقمه نام خورده‌ام؟

به جای سه وعده غذا سال‌هاست، از این سفره زخم زبان خورده‌ام.

اوزان طولانی در این مجموعه گاهی سلیس و زیبا است و زمانی هم خواننده کم‌تر از خواندن آن‌ها احساس لذت و خوشی می‌کند. غزل‌های دیگری که وزن‌های کوتاه و کم‌هجا دارند، نیز گاهی از گیرایی خاصی برخوردارند، به گونه نمونه غزلی

آن تشکیل می‌دهد. لازم به ذکر است که شعرها به خوبی فریاد می‌کشند که عاشق، یک زن است و دورافتاده، معشوق مرد است و کم‌توجه و دوری‌گزیده. عاشق (زن) مجموعه «سوره گیسو» همیشه دل‌تنگ است و تنها، احساس نیاز می‌کند و شکوه و شکایت سر می‌دهد؛ اما معشوق (مرد) «سوره گیسو» همیشه توجهی به احساسات عاشق (زن) ندارد و به تمام دل‌باختگی‌های او پشت پا می‌زند و خشن و بی‌پروا است. معشوق آرزوی بازوان درشت، اندام قوی و بوی عجیب تن او را دارد و او اما به لطافت، به نازکی و زیبایی معشوق کم‌ترین تمایلی هم ندارد. این‌جا است که ناله‌های شاعر تبدیل به شعر می‌شود که ممکن است ناله‌های خود شاعر باشد، ممکن است هم‌ذات‌پنداری‌های او با زنان و دختران دیگر باشد.

از عشق که بگذریم، زن و مشکلات آن نیز به وفرت بر بیت‌بیت این مجموعه سایه گسترده است؛ دختر یا زن «سوره گیسو» ای مهتاب ساحل گاهی به عنوان عاشق سوخته‌خرمن، دل‌باخته و بران‌شده و دل‌تنگ ته‌امانده ظاهر می‌شود و زمانی به عنوان نسل ستم‌دیده و دردکشیده و در قیدوبند مرد ستمکار؛ گاهی به عنوان انسانی که در یک جغرافیای نابرابر به آکراه سرنوشت زندگی می‌کند، چهره می‌نماید و زمانی هم به عنوان عضو له‌شده و شهروند نابرابر با دیگر شهروندان. این زن که نماد زنان این سرزمین و این شهروند که نماینده طبقه بزرگی از شهروندان این خاک است، همواره درد می‌کشد و ظلم و ستم در حق

او روا داشته می‌شود؛ اما هیچ سرچشمه دادرسی نیست که به داد این زن محصور و این شهروند مظلوم رسیدگی کند. او است و دردها و تهایی‌هایش، غم‌ها و گریه‌هایش، زجر و سختی‌های زندگی‌اش. در شعرهای «سوره گیسو» هم مهتاب ساحل است با تلخی‌های زندگی‌اش، با دل‌تنگی‌های بی‌حدوحصرش، با چشم‌دیدها و تجربه‌های تکراری‌اش، با رنج‌ها و دشواری‌های زندگی در جامعه افغانستانی‌اش و هم زنان ساحل‌مانند که اگر بیشتر به قول سهراب سپهری دچار نباشند، کم‌تر هم نیستند. بیشتر اگر رنج نکشند، کم‌تر هم نمی‌کشند؛ بیشتر اگر در قید و بند سنت نباشند، کم‌تر هم نیستند.

مسئله دیگری که در مجموعه «سوره گیسو» بازتاب یافته است، ناامنی و جنگ و خشونت است که در کشور شاعر وجود دارند و از جمله واقعیت‌های تلخ و آزاردهنده جامعه او را تشکیل داده‌اند. این واقعیت‌ها در ذهن و ضمیر سراینده «سوره گیسو» سنگینی می‌کنند و می‌آزارندش. شاعر برای این که از دست آن‌ها رها شوند و احساس سبکی کنند، آن‌ها را به دوش واژه‌ها گذاشته به شعر تبدیل کرده است.

در فرجام باید گفت که «سوره گیسو» مجموعه است که بی‌هیچ تکلفی سروده شده است. به واقعیت‌های تلخ جامعه انگشت گذاشته است و واقعیت‌های آزاردهنده‌ای را که دختران و زنان این سرزمین با درد و دریغ در درون آن‌ها زندگی می‌کنند و زجر می‌کشند، بیان کرده است.

نام کتاب: آموزش دستور زبان فارسی دری.
 نویسنده: فریده فریاد ناصری.
 ناشر: انتشارات دانشگاه.
 ویراستار: ویرایشگاه پارسی.
 صفحه‌آرا: علی یعقوبی.
 طرح جلد: محمد جلالی تهرانی.
 نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۷، کابل.
 تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه.
 قیمت: ۱۲۰ افغانی.

زبانی از آن بهره گرفته می‌شد؛ چنان‌که در بعضی از زبان‌های اروپایی نیز پیش‌تر، دستور به کمک دستور زبان‌های لاتین، عربی و عبری نوشته می‌شده است؛ اما دستور نو که براساس نظریه‌های زبان‌شناسی تدوین می‌شود، به تحلیل واقعی ساخت‌های زبان می‌پردازد و از هر تجویزی می‌پرهیزد. یکی از ویژگی‌های متن بودن یک سخن در نوشتار، برخوردار از پیوستگی روستاختی به منظور ایجاد پیوستگی زیرساختی و معنایی است. مؤلفه‌های روستاختی به واسطه توافق‌های دستوری به یکدیگر وابسته‌اند به طوری که پیوستگی بر مبنای وابستگی‌های دستوری شکل می‌گیرد و این روابط پیوستگی در درون جمله بین سازه‌ها و واحدهای جمله یعنی روابطی که در نحو ایجاد می‌شود، به وجود می‌آید. نقش

کتاب «آموزش دستور زبان فارسی دری» نوشته فریده فریاد ناصری است که در سال ۱۳۹۷ خورشیدی در کابل توسط انتشارات دانشگاه منتشر شده است. این کتاب که به تجزیه و تحلیل ساخت‌های نوشتاری زبان فارسی امروز می‌پردازد و از این راه تلاش دارد تا قوانین، دستور زبان فارسی دری آموزش داده شود، از نظر ساختاری و دستورنویسی میان دستورنویسی‌های قراردادی- سنتی و مدرن جای می‌گیرد. تلاش نویسنده در این اثر دستور زبان فارسی نو است که به دستورنویسی نوین براساس دانش زبان‌شناسی چندان‌ره نگشوده است و میان دستورنویسی نو سنتی باقی مانده است. «دستور سنتی در زبان فارسی عبارت است از روش دستور که براساس دستور عربی و فرانسه نوشته می‌شد، برای تحلیل ساخته‌های

مؤثر دستور، روش‌های تدوین دستور نیز در فراگیری آن تأثیر بسزایی دارد (سایت کتابراه) که این ویژگی‌ها، از نشانه‌های دستور نویسی مدرن‌اند. بنابراین، با توجه به محتوا و ساختار اثر، تلاش نویسنده برای دستورنویسی نو بوده است؛ اما دستورنویسی سنتی در افغانستان باعث شده است که نویسنده نتواند دستور توصیفی، غیرتجویزی به صورت امروزی آن بنویسد؛ زیرا سعی نویسنده در این کتاب، آموزش دستور زبان برای دانشجویان افغانستانی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی در افغانستان بوده است که اصل در این مراکز آموزشی دستورنویسی سنتی است. این امر باعث شده است که نویسنده با رویکرد نوین با دید سنتی دستور زبان بنویسد. «ازین رو، عمده روش این کتاب روش تجویزی است که در آن، ساخته‌های از پیش تعیین شده برای همه ادوار تاریخی زبان تجویز شده است تا زبان‌آموزان و دانشجویان با الگو قرار دادن آن‌ها، ساخت‌های دستوری در گفتار و نوشتار را یاد بگیرند و به کار ببرند. (سایت کتابراه)»

موضوع این دستورنویسی، زبان فارسی دری نو است که شامل ساخت‌واژه، نحو، واج‌شناسی و معناشناسی می‌شود، که نویسنده به خاطر آموزشی بودن آن به معناشناسی توجه نکرده است؛ اما از دیدگاه سنتی تر دستور تنها شامل ساخت‌واژه و نحو است و نویسنده این روال را در نگارش این اثر مدنظر قرار نداده است و تلاش ورزیده است به ساخت‌واژه، نحو، واج‌شناسی توجه امروزی‌تر داشته باشد؛ زیرا نویسنده می‌دانسته است که دستور زبان در گسترده‌ترین معنای خود، توصیف و تشریح کامل بنیادهای سامانده هر زبان است؛ یعنی این که دستور زبان به بخش‌های گوناگون زبان چون آواشناسی، واژگان‌شناسی، ساختار جمله‌ها و تنوع معنای داده‌های زبانی در ساختارهای گوناگون می‌پردازد. دستور زبان زبان زنده، برای آن که برای همه گویشوران آن مرجع باشد، بر بنیادی‌ترین و شناخته‌شده‌ترین داده‌های زبانی تکیه می‌کند و تنها بر مبنای این داده‌ها، در گام‌های بعدی به توصیف این یا آن گونه زبانی در این یا آن حوزه جغرافیایی و یا اجتماعی می‌پردازد که نویسنده به این امر واقف بوده است و تلاش داشته است که دستور زبانی بنویسد که امروزی باشد و به تمام موارد توجه داشته باشد که تا حدی موفق بوده است.

این کتاب به چهار فصل تقسیم شده است که هر فصل دارای گفتارهایی چندی است که زیرعنوان‌های هر فصل را نشان می‌دهند. عمده‌ترین موضوعات کتاب این‌ها ایند:

۱. به زبان انسان و واحدهای زبانی پرداخته شده است و در آن از واج، تکواژ، واژه و گروه سخن رفته است و متکی به دستگاه آوایی است.
۲. بخش دیگر دستور است که از دو بخش صرف و نحو تشکیل شده است. در بخش نخست نویسنده به زبان که از صداهایی ترکیب شده است و صداهای به منزله عناصر سازنده که زبان از اجتماع آن‌ها به وجود می‌آید، پرداخته است؛ یعنی

دستگاه آواشناسی که در آن شیوه تولید صداها و ترکیب آن‌ها با هم بررسی شده است و به زبان‌آموز و دانشجویان این توانایی را می‌دهد تا آواهای یک زبان را به درستی تولید کند و از ترکیب آن‌ها هجا و از ترکیب هجاها واژه بسازد.

در بخش دوم نویسنده به صرف یعنی واج‌های زبان و واژه‌سازی اشاره کرده است که از ترکیب واج‌ها تکواژها و کلمه‌ها به دست می‌آید. در بخش نحو زبان که در آن از ترکیب واژه‌ها گروه و از ترکیب گروه‌ها جمله ساخته می‌شود، سخن زده است. محتوای اصلی این اثر را مقدمه، واحدهای زبان، جمله، گروه فعلی، گروه صفتی، گروه اسمی، گروه قیدی، ضمیر، حرف، وندها، نقش‌نما و کتابنامه تشکیل می‌دهد.

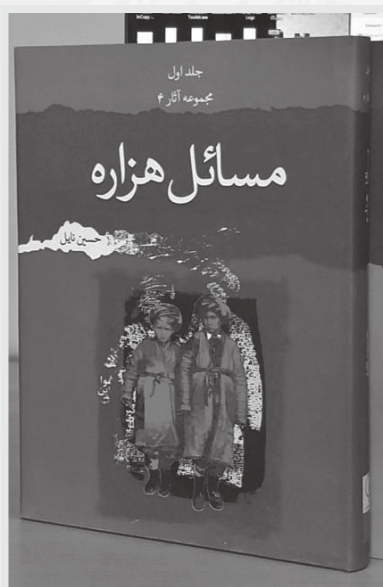
به دیگر سخن، کتاب «آموزش دستور زبان فارسی دری» حاوی مطالب مفصلی در زمینه دستور زبان فارسی است و برای هر مبحث شواهدی ذکر کرده است. این کتاب بر اساس دستور زبان توصیفی نوشته شده است و نویسنده تلاش داشته است که دستور زبان ساده و مختصر برای دانشجویان غیر ادبیات فارسی بنویسد. نظام‌مند بودن کتاب و بررسی بیش‌تر گروه‌های صرفی و نحوی با توجه به پنج نوع عنصر نحوی از جمله نقاط قوت این کتاب است. همین‌طور ساخت نگارشی محکم، نثر صحیح و اصولی، ساده‌نویسی به منظور فهم مخاطب، ترتیب و توالی صحیح و روشمند و این که تمام مطالب دستور زبان به دنبال هم آمده‌اند و اشراف لازم را برای خواننده برای خواندن دستور زبان ممکن می‌سازد، از جنبه‌های مثبت کتاب تلقی می‌شوند.

از آن جایی که این اثر برای آموزش دستور زبان فارسی نوشته شده است، دارای ساختار آموزشی و همراه با تمرین، پرسش و پاسخ است که کتاب را آموزشی کرده است و این ویژگی در کتاب‌های دیگر نویسندگان دستورنویسی در افغانستان چندان دیده نشده است؛ زیرا اگر دستور زبانی بخواهد آموزشی باشد، باید بتواند انشایی و تجویزی هم باشد و توصیف یک‌دست و فراگیر از زبان به دست بدهد که بر مبنای آن زبان‌آموز و دانشجو بتواند فرآورده‌های زبانی خود را سامان ببخشد و آموزگار زبان هم بتواند بر همین مبنای دستور زبان پذیرفته، سره را از ناسره بازشناسد و زبان آموز را راه درست بنمایاند که البته این امر فقط برای کتاب‌های آموزشی دستورنویسی برای دانشجویان غیر تخصصی زبان و ادبیات فارسی مانند حقوق، علوم سیاسی و مانند آن توصیه می‌شود.

کتاب «آموزش دستور زبان فارسی دری» با دانش صحیح و اصولی دستورنویسی منطبق است و حاصل دانش و بینش پژوهشگرانه نویسنده است و کتابی به نسبت جامع و کامل دستور زبان برای آموزش در افغانستان به شمار می‌رود که با اصلاحات لازم در چاپ‌های بعدی کامل خواهد شد و به عنوان پایه دستور زبان، منبع و ماندگار خواهد بود.

بنیاد اندیشه

تاسیس ۱۳۹۲

نام کتاب: مسائل هزاره
گردآورنده: حسین نایب
ناشر: انتشارات بنیاد اندیشه
ویراستاران: حسین حیدر بیگی و دکتر حفیظ شریعتی سحر
صفحه‌آرایی و طرح جلد: هادی مروج
چاپ و صحافی: کاج
نوبت چاپ: اول، بهار ۱۳۹۷، کابل
شمارگان هر جلد: ۱۰۰۰ نسخه.

آواره، اسیر دست نابخشودنی جبر تاریخ شدند. یقیناً او بیشتر از نسل امروزی زخم‌های تازه‌ی ایل و طایفه‌اش را لمس کرده است و کمر بسته با تمام توان خود و با تحمل سختی‌های زندگی، نخواست رنج‌های رفته بر سرزمینش را به تاقچه فراموشی بسپارد. از این رو، بدون این که آسایش مصلحت‌سنجی و طرفندهای هزارویک پهلو را سلوک زندگی‌اش قرار دهد، تحمل سختی‌های سکرآور و بیان تلخی‌های گذشته و عدم آسایش را به جان خرید و انگار یک لحظه از این رودبار خون‌آلود فرزندخوار غافل نبود و چنین شد که مجموعه شش جلدی گرد آمد.

این مجموعه شش جلدی به گونه دایرةالمعارفی گرد آمده است و قالب و محتوای متفاوتی را می‌توان در آن دید از قبیل ادبیات، سرزمین و رجال و آداب و رسوم و مانند آن که در کنار هم آمده‌اند.

مجموعه کتاب‌های مسائل هزاره در عین حال که از لحاظ موضوع‌بندی دارای ساختار پژوهشی خاصی نیست؛ اما در آن می‌توان درباره هزاره‌ها و هزارستان هر آن‌چه نیاز داریم و در روزگار نایل و پیش از آن به نگارش درآمده‌اند و یا اتفاق افتاده‌اند، قابل دسترسی‌اند.

حسین حیدر بیگی در مقدمه این مجموعه درباره نحوه گردآوری و صداقت گردآورنده آورده است: «جالب این جا است که در بین همین مجموعه‌ها گاه مطالبی دیده می‌شوند که به تحریف سخن رانده شده است و حتی نسبت‌های کاذب و ناحقیقت‌هایی نسبت به جغرافیا و تاریخ این مردم صورت گرفته‌اند که چندان به سود متن هدف‌مند نیستند؛ ولی نایل این مسئولیت را به شکل متعهد به دوش کشیده است و در تمام زمینه‌ها بدون گزینش و تحریف، مطالب را جمع‌آوری کرده است و برای نسل‌های آینده به ارمغان گذاشته است. او یقیناً فکر می‌کرده است که نسل آینده تاریخی حتماً به شکل استدلالی متن را رد و یا باور می‌کنند و سره را از ناسره تشخیص می‌دهند.»

در این مجموعه که بیشتر تاریخ شفاهی و فرهنگی مردم هزاره است، جمع‌آوری منابع پایه برای علاقه‌مندان و افرادی است که به هر دلیل با تاریخ شفاهی و فرهنگی این مردم ارتباط پیدا می‌کنند؛ به‌ویژه دانشجویان و محققان علاقه‌مند به تاریخ شفاهی مردم هزاره که در مورد این مردم متن مکتوب کم‌تر است. از این رو، استاد نایل سعی کرده است با انتخاب نوشته‌ها در حوزه‌های متنوع، در مجموع جنبه‌ها

مسائل هزاره مجموعه مقاله، یادداشت فرهنگی و مردم‌شناسی، پژوهش، گزارش و خاطرات نویسندگان داخلی و خارجی از مردم هزاره و هزارستان‌اند که توسط مرحوم حسین نایل، محقق و پژوهشگر در طی سالیانی از منابع مختلف گردآوری شده‌اند و بنیاد اندیشه آن‌ها را در شش جلد پس از حروف چینی، تدوین، ویرایش و مقدمه به چاپ رسانده است. استاد نایل در این کتاب‌ها هر آن‌چه در مورد مردم هزاره در کتاب‌ها، مجله‌ها، روزنامه‌ها، ترجمه‌های چاپ نشده، نوشته‌های بازمانده از چاپ و گزارش‌های سفر و خاطرات مسافران داخلی و خارجی را دیده است، آن‌ها را در صورت امکان برش زده است و در کتابچه‌ای جا گذاشته است و یا این‌که همه را با قلم خوش نوشته است که شش جلد شده‌اند. ایشان در این شش جلد موضوع خاص تاریخی را در نظر نداشته است؛ بلکه برای او خود هزاره‌ها و هزارستان و آن‌چه که بر سرنوشت آن‌ها مربوط می‌شده است، مهم بوده است. بنابراین، آن‌چه درباره جغرافیا، تاریخ، سرزمین، ادب و فرهنگ و مسائل هزاره‌ها در کتاب‌ها و مطبوعات روزگار نایل به چاپ می‌رسیده‌اند، جمع آورده است. از این رو، در این کتاب‌ها هم می‌توان برشی از یک کتاب را شاهد بود و هم گزارش‌ها و مقالاتی که در روزنامه‌ها، هفته‌نامه‌ها، فصلنامه‌ها و سالنامه‌ها به چاپ می‌رسیده‌اند.

نایل در این مجموعه کتاب‌ها تلاش کرده است که چیزی جا نماند و گاهی یک مطلب را که در دو روزنامه و مجله با کمی تفاوت چاپ شده بوده است، کنار هم آورده است که مطلبی باز نماند. گویا او احساس می‌کرده است که دم سبیل ویران‌گر ایستاده است و باید تمام آن‌چه ضروری است، از دم سبیل بازگرفته شود تا نسل پس از ایشان بی‌منبع نباشد و در محشر فردای سرزمینش عریان و بی‌گذشته متولد نشود. چنین است که کاغذهای سفید، کاغذهای زرد، کاغذپاره‌هایی که با کاغذهای دیگر چسبانده و پینه شده‌اند، برشی روزنامه‌ها و مطبوعاتی که در روزگار منتشر می‌شده‌اند، محتوای این مجموعه را در خود جای داده‌اند.

استاد حیدر بیگی درباره استاد نایل و این مجموعه در مقدمه این کتاب‌ها آورده است: «نایل از نسل قلم‌به‌دست و تحصیل‌کرده بعد از فاجعه و نسل کشی ارزگان و هزاره‌جات است؛ برخاسته از جامعه‌ای که در برهه‌ای از زمان به دست تعصب ویرانگر تاریخی به یک‌باره شاکله و ساختار اجتماعی و خانوادگی خودش را از کف داد؛ از کشته‌ها پشته‌ها شدند و کله‌منارها از خاک سر برکشیدند و زندگان

معاصر با توجه به تکنولوژی‌های ثبت تاریخ‌نگاری به‌شمار می‌آیند؛ زیرا بر این‌گونه کتاب‌ها به‌عنوان یک رویکرد همواره تأکید شده است که نقشی مکمل در تاریخ‌نگاری دارند که متکی به اسناد کتبی اند.

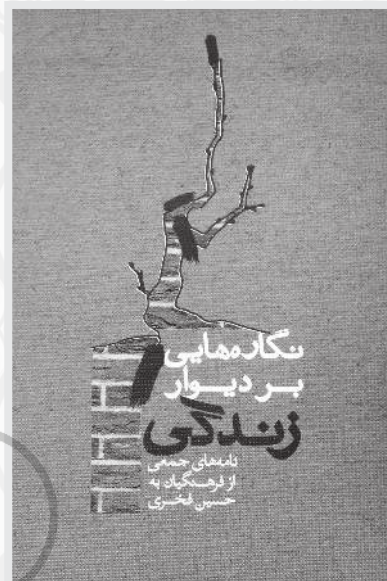
از طرفی با توجه به تولید همزمان اسناد نوشتاری متکی به روش تحقیق و سامان‌یافته، در پژوهش‌های تاریخی اهمیت و اصالت اسناد به ویژه اسناد برای استفاده محققان و پژوهشگران در شناخت حقایق لازم و ملزوم است؛ یعنی اگر اسناد برای پژوهش‌های تاریخی راه هم‌چون مصالحی بدانیم که مورخ با استفاده از آن‌ها به بازسازی تاریخ می‌پردازد، کتاب‌هایی از این نوع فونداسیون تحقیقات تاریخی در شناخت مردم هزاره است.

در آخر این‌که هدف از تدوین و گردآوری این کتاب‌ها آشناسازی مورخان متن‌های دایرةالمعارفی است تا پژوهش‌گر توان نزدیک شدن به منابع اولیه را داشته باشد که می‌تواند آنان را به درک بهتر و عمیق‌تر از مسائل مردم هزاره یاری رساند.

و ارزش‌های مختلف تاریخ شفاهی، فرهنگی، رجال‌شناسی را به استفاده‌کنندگان آن معرفی کند و سعی کرده است تا با رویکردی تاریخ‌نویسی تاریخ شفاهی، زمینه‌های استفاده خلاقانه از آن را در حوزه‌های مختلف هزاره‌شناسی تبیین کند و ماهیت بین‌رشته‌ای آن را برجسته سازد. از این رو، انتخاب نوشته‌ها به نحوی است تا مفاهیم کلی‌تر و در عین حال کاربردی‌تر به جامعه استفاده‌کننده منتقل شود. در این کتاب‌ها، در زمینه‌هایی مانند مردم‌شناسی، آموزش، مطالعات قوم‌شناسی، شجره‌شناسی، تاریخ ادبی، تاریخ پزشکی در هزارستان، جامعه‌شناسی، مطالعات نسلی و زنان را بررسی کرده است که ماهیت بین‌رشته‌ای دارد. مطالب مهمی که در این اثر درباره میان‌رشته‌ای بودن این کتاب‌ها بیشتر مورد توجه است، «تاریخ شفاهی و سنت‌های شفاهی»، «تاریخ شفاهی و فلکلور» و «اعتبار اسناد شفاهی» است.

نکته مهمی که در این کتاب‌ها بر آن تأکید شده است، این است که این نوع کتاب‌ها نوعی سند است و باید اذعان کرد که یکی از مدارک مهم در تاریخ‌نگاری

نام کتاب: نگاره‌هایی بر دیوارهای زندگی، نامه‌های جمعی از فرهنگیان به حسین فخری.
گردآورنده: حسین فخری.
ویراستار: علی نظری.
ناشر: مؤسسه تاریخ شفاهی افغانستان.
طرح جلد و صفحه‌آرایی: حمید فیدل.
نوبت چاپ: اول، زمستان ۱۳۹۶.
شمارگان: ۱۰۰۰.
قیمت: ۵۰۰.

است که در کنار روایت زندگی نویسندگان و روایت‌گران نامه‌ها از وطنی که آن‌ها فرار کرده بوده‌اند، از کشوری که تعدادی از آنان در آن به سر می‌برده‌اند، از مردمانی که روزی و روزگاری هم‌دیگ و هم‌دسترخوان آن‌ها بوده‌اند، از دوستان و نزدیکان‌شان نیز حرف می‌زنند.

حسین فخری در کتاب «نگاره‌هایی بر دیوار زندگی» نامه‌هایی از سی‌ودو نویسنده افغانستان را گرد آورده است که می‌توان از علی رضوی، رهنورد زریاب، واصف باختری، پویا فاریابی، اکرم عثمان، مریم محبوب، حمزه واعظی، سرور همایون، صبورالله سیاه‌سنگ، عبدالغفور آرزو، علی پیام، گل‌احمد شیفه، پرتو نادری، سید طیب جواد، سید عسکر موسوی، سید ابوطالب مظفری، زرین انجور، ابوطالب مظفری، نبی عظیمی و... یاد کرد. تعداد مجموعی نامه‌ها به ۱۸۱ نامه می‌رسند؛ در این میان ۱۲۸ نامه که ۳۳۷ صفحه کتاب را دربر می‌گیرد، مربوط نه نویسنده می‌شود که بیشتر حجم کتاب را نیز به خود اختصاص داده است و باقی‌مانده نامه‌ها مربوط بیست‌وسه نویسنده دیگر است که نامه‌های‌شان از

«نگاره‌هایی بر دیوار زندگی» که به تازگی‌ها به کوشش حسین فخری از سوی «مؤسسه تاریخ شفاهی افغانستان» در کابل به چاپ رسیده است، پس از «یاد باد آن روزگاران» دومین کتابی است که در برگیرنده تعدادی از نامه‌ها است. در کتاب «یاد باد آن روزگاران» تنها نامه‌های که واصف باختری به حسین فخری نوشته است، گرد آورده شده است؛ اما «نگاره‌هایی بر دیوار زندگی» خامه‌زنی‌های تعداد بیشتری از قلم‌به‌دستان افغانستانی را یک جا و در کنار هم، با زبان‌های گوناگون و تعبیرها و شیوه‌های متفاوت، با شکایت‌ها و دردهای مختلف پیش‌کش خوانندگان می‌کند. این کتاب در برگیرنده نامه‌های جمعی از نویسندگان، شاعران و قلم‌به‌دستان صاحب‌نام و نشانی است که در پاسخ به نامه‌های حسین فخری نگاشته‌اند؛ نامه‌هایی که از یک نگاه روایت‌گر زندگی پرفرازونشیب نویسندگان آن‌هایند و از دیدگاه دیگر روایت‌گر برهه‌ای از تاریخ و زندگی تلخ، پرنج و پرمخاطره مجموعه‌ای بزرگی از انسان‌های آواره و دور از وطن و آدم‌های گیرمانده در منجلاب خشم و خشونت نیز هستند. البته گفتنی

پنج نامه تجاوز نمی‌کند. این نویسندگان از گوشه و کنار جهان، با خواسته‌ها و تجربه‌های مختلف، دشواری‌ها و تلاش‌های متفاوت به حسین فخری نامه نوشته‌اند و گفتنی‌ها و هدیه‌کردنی‌های خود را هدیه کرده‌اند. در این کتاب تنها پاسخ‌های نامه‌های فخری گرد آورده شده‌اند و از نامه‌های که فخری به آن‌ها نوشته بوده، اثر و نشانه ملموسی در دست نیست. تنها یادی از نامه‌های فخری در نوشته‌های نویسندگان باقی است و آن‌ها صرف گفته‌اند که: «نامه‌ات را دریافت کردم». گردآورنده نامه‌های کتاب «نگاره‌هایی بر دیوار زندگی» (حسین فخری) می‌گوید که این مجموعه تعداد اندکی از نامه‌هایی‌اند که سال‌ها پیش بین او و نویسندگان رد و بدل شده‌اند. هم‌چنان عده‌ای زیادی از آن نامه‌ها هنوز هم باقی مانده‌اند. نامه‌های باقی‌مانده یا قابل چاپ نبوده‌اند یا هم واضح و شفاف نبوده‌اند، از این لحاظ نه در این کتاب آمده‌اند و نه در هیچ کتابی دیگری خواهند آمد. او مدعی است که در گزینش و تصمیم‌نشر آن از هیچ نویسنده‌ای اجازه نگرفته و تنها خودش در آن دست داشته است. شاید نویسندگان راضی باشند و شاید هم ناراضی؛ اما در هر حال پس از تلاش‌های زیاد، پیش از آن که سیل حوادث دهر آن‌ها را از صحنه هستی محو کند، به چاپ رسانده است.

کتاب «نگاره‌هایی بر دیوار زندگی» از جنبه‌های گوناگون ارزشمند و خواندنی است. همان‌گونه که در پاراگراف پیش یاد شد، تاریخی بودن این نامه‌ها و روایت بی‌کم‌وکاست از قسمتی از زندگی نویسندگان و محیطی که آن‌ها در آن زندگی می‌کرده‌اند، آدم‌هایی که به شکلی از اشکال با آن‌ها در ارتباط بوده‌اند، نکته ارزشمندی است که آن را خواندنی و ستودنی کرده است. نامه‌های کتاب «نگاره‌های بر دیوار زندگی» روایتی از اندیشه‌ها، باورها، تعارف‌ها، دادوستدها، ارادت‌های نویسندگان و شاعران نسبت به هم‌دیگر، بحث و جدل‌ها، و نقد و نظرهای نویسندگان آن نیز هستند. این نامه‌ها گاهی کوتاه و زمانی هم طولانی‌اند؛ گاهی حمل‌کننده موضوعی است و زمانی صرف رویکرد خبررسانی دارند، پاراگراف‌های احوال‌پرسی و اطمینان‌دهی‌اند. از سوی دیگر، این کتاب سنت نامه‌نویسی را نیز به یاد و خاطره خوانندگان تازه می‌کند، تلنگری در اذهان آن‌ها پدید می‌آورد که یکی از قالب‌های که در گذشته مروج بوده است و متن با آن آفریده می‌شده است «نامه» بوده است، قالبی که امروز جای آن را پست‌های الکترونیکی گرفته است تا آنجایی که به احتمال قوی کس دیگری به روال قدیمی نامه نمی‌نویسد، اگر هم بنویسد، تعداد آن‌ها از انگشتان دست تجاوز نخواهد کرد.

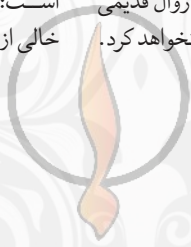
حسین فخری، گردآورنده و دریافت‌کننده نامه‌ها در قسمتی از مقدمه این کتاب می‌نویسد: «در این نامه‌ها نویسندگان گاهی از خود گفته‌اند و گاهی از دیگران و حکایت‌های تلخ و شیرین در آن‌ها کم نیستند. نامه‌ها صمیمی‌اند و بی‌تکلف و ملطفه و اخوانیات‌گونه.»

از این قسمت دریافت می‌شود که نویسندگان نامه‌ها هرگز حدس نمی‌زده‌اند که روزگاری نامه‌هایشان که تنها در دسترس هر دو نفر بوده‌اند، عمومی شوند و در اختیار خوانندگان دیگر نیز قرار بگیرند. از این خاطر راحت و آسان گاهی شکایت و گاهی شیطنت کرده‌اند. او در ادامه همین پاراگراف می‌نویسد:

«گاهی درد دلی و حکایتی و شکایتی. دیدگاه‌های ادبی و نقد و نظر هم کم نیستند. گاهی هم شوخی و شیطنت و گله و غیبت یا مباحثه و مشاجره، اما این بگویم‌ها هیچ وقت به قهر و دعوا نمی‌کشید و یکی دو نامه بعد دوباره به آشتی و لطف و صمیمیت جا خالی می‌کرد. چاره‌ای هم نداشتیم و کاری از دست ما ساخته نبود و به ناچار گذاره می‌کردیم.»

اکثریت نامه‌هایی که در کتاب «نگاره‌هایی بر دیوار زندگی» گرد آورده شده‌اند، تاریخ دارند و خوانندگان دقیقاً می‌فهمند که در کدام زمان و مکان نوشته شده‌اند؛ اما تعدادی از آن‌ها تاریخ ندارند که بدون تردید نویسندگان آن‌ها از این نکته مهم غافل مانده، تاریخ فرستادن نامه‌ها را یادداشت نکرده‌اند و گردآورنده نامه‌ها که خود تاریخ آن‌ها را هم می‌دانسته، به خاطر حفظ امانت و صداقت، هیچ تاریخی نیفزوده است. آن‌گونه که او یادآوری می‌کند، گویی جز اصلاح اشتباه‌های ناچیز املائی و نارسایی‌های اندک دستوری، دیگر کم‌ترین تغییری را هم در نامه‌ها نیاورده است. کتاب «نگاره‌هایی بر دیوار زندگی» آینه تمام‌نمای نثر بعد از دهه شصت افغانستان نیز است که بدون شک ویژگی‌های سبکی نثر این دوره را نیز بازتاب می‌دهد. از روی نامه‌های نامه‌نویسان می‌توان قدرت قلم، طرز نویسندگی، شیوه بیان، دیدگاه‌ها و نظریات آن‌ها را پیرامون ادبیات و اوضاع روز و کارکردهای فرهنگی نیز دانست.

ویژگی دیگر این کتاب این است، که چون نامه‌ها از نویسندگان و قلم‌به‌دستان مختلف‌اند؛ لذا گوناگونی نثر و زبان نوشتن را نیز می‌توان در آن مشاهده کرد. نثر تعدادی از نویسندگان شاعرانه، با ترکیب‌های تشبیهی و استعاری آراسته شده است؛ در حالی که زبان نثری تعداد دیگرشان ساده، همگام با جمله‌های کوتاه و خالی از بیچیدگی‌های زبانی است.

بنیاد اندیشه

تاسیس ۱۳۹۲